

JOŠ JEDNOM O MEDULIĆU

Grgo Gamulin

UDK 75(497.13),,15":929 Me-
dulić, A.

Izvorni znanstveni rad
Grgo Gamulin
Trg Republike 3, Zagreb

U članku autor pripisuje slikaru Andriji Meduliću dvije slike iz Zagreba: Josipa i Putifarovu ženu te Bogorodicu s Djetetom, sv. Ivanom i donatorom, Ecce homo iz Milne na Braču i Filomeni i Baukida u Rijeci, dok je Medulićev drvorez Kristovog krunjenja trnovom krunom poslužio kao predložak Majstoru triptiha sv. Martina za ikonu iste teme.

Dugo sam oklijevao da ovu sliku s „Josipom i Putifarkom” pripišem našem Schiavonu. Vidio sam je ottrag dvadesetak godina kad je bila ponudena na otkup „Galeriji Benko Horvat” u Zagrebu, ali kasnije sam izgubio njezin trag. Ostale su mi samo ove fotografije.

Za ovoga slikara činio mi se akt Putifarke odviše konzistentnim, a i bijela draperija premalo fluidnom. Sve ostalo je odavalo njegovu tipolografiju, kao i stilistiku. Boje sam, naravno, zaboravio, kao što na poledini fotografije ne nalazim zapisane niti dimenzije; no slika je bila znatne veličine.

Poslije Richardsonove knjige (na koju sam se usput osvrnuo prošle godine) i iscrpne, maksimalno kompetentne recenzije Paole Rossi, možda bi još poneki dodatak bio koristan. Spominjem samo usput hipotezu našeg Radovana Ivančevića, do koje je ovaj došao prije no što smo u Zagrebu dobili uvid u Richardsonovu knjigu. Ostaju posve otvorenim, tj. problematičnim u vezi s time problemi rođenja Andrije Medulića (Richardson pretpostavlja vrijeme između 1510. i 1515), njegova nevjerojatna putovanja u Rim, te posve hipotetičnog povratka u Zadar. U svakom slučaju ostaje problematičnom vijest iz relacije biskupa Matije Karamana o toj freski u zadarskoj katedrali „a celebri Slavono depictum”¹

To je pitanje kojim će se naša kritika, ako bude trebalo, još pozabaviti. U nedavnom osvrtu stavio sam nekoliko tehničkih primjedbi zato što u Richardsonovoj vrijednoj knjizi nismo našli neke poznate Medulićeve radove koji se u nas nalaze.

¹ F. L. Richardson, Andrea Schiavone Oxford, 1980, P. Rossi, In margine a una nuova monografia su Adrea Schiavone e qualche aggiunta al catalogo dell'artista, „Arte Veneta”, 1980, str. 78; R. Ivančević, Medulićeva (?) zadarska freska Posljednjeg suda i Michelangelo, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 23, Split 1983.

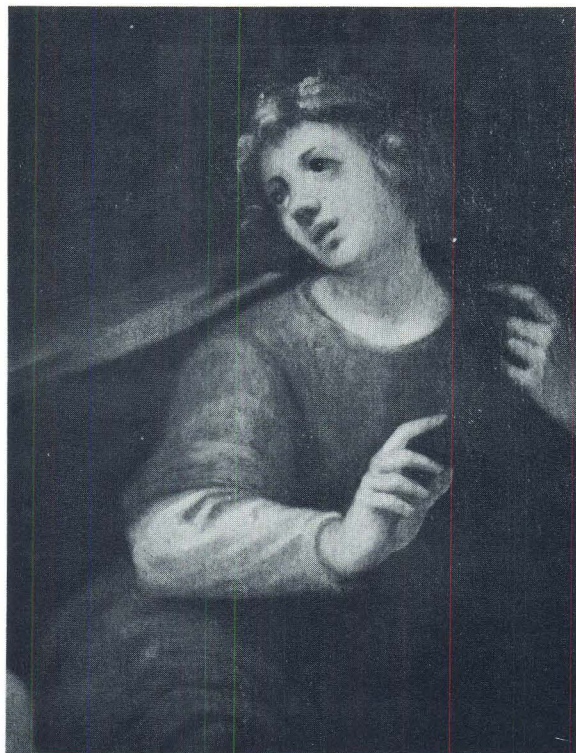
U spomenutoj, međutim, recenziji Paole Rossi nalazimo ogradu od našeg „Blagoslova Jakobova” iz Strossmayerove galerije, budući da je poznaje samo iz reprodukcije. Slika je nabavljena mojim zalaganjem 50-tih godina od Calligarisa (Terzo d’Aquila), a i objavljena je čak u mojoj knjizi „Stari majstori u Jugoslaviji” I, 1964. Riječ je očito o varijanti (58 x 115 cm), dakle ne običnoj replici. Slikana je na platnu, i, premda je znatno prepatila i bila restaurirana, njena je slikarska kvaliteta nesumnjiva.

Andrija Medulić, Josip i Putifarka, Zagreb, Galerija Benko Horvat

No mnogo veći je problem, i zacijelo još otvoren, Medulićevo autorstvo dviju stonskih slika, također objavljenih u već navedenoj knjizi. Kako do danas nisam uspio postići njihovo restauriranje, a ne postoje više ni fotografije koje sam svojedobno imao, nije mi moguće na temelju novog komparativnog materijala (Marca del Mora, pa i Bonifazia i Sustrisa, a pogotovo Parisa Bordona) donijeti neko određenije mišljenje. Sve to, naravno, još ne može biti razlog da i te dvije slike nesretne sudbine ne budu razmatrane od znanstvene kritike.²

² G. Gamulin, *Stari majstori u Jugoslaviji, II*, Zagreb, 1964. Vidi za Bordona G. Marini Canova, *Nuove note a Paris Bordon*, „Arte Veneta”, 1968.

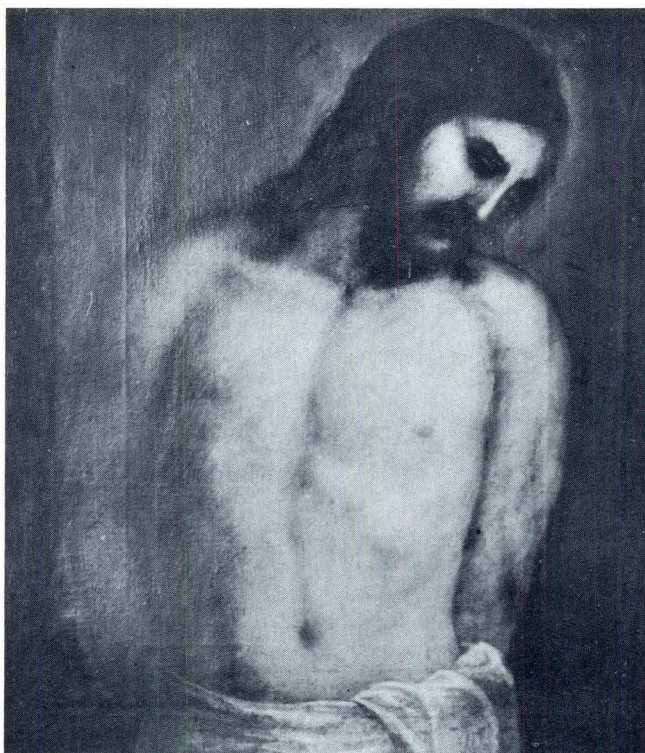

Andrija Medulić, Josip i Putifarka, Zagreb, Galerija Benko Horvat, detalj

Ali povod ovom naknadnom osvrtu na našeg Schiavona nešto je posve drugo: nekoliko atributivnih problema koje bih želio predložiti kritici na razmatranje. Već spomenuta slika „Josipa i Putifarke” čini mi se, naime, neospornom već i zbog podudarnosti s „Danajom” iz muzeja Capodimonte u Napulju. Tu je upravo takva draperija, čak je akt naše Putifarke bolje crtan. Njenu glavu dobro znamo s mnogih Medulićevih slika, počevši čak od one rane s „Tri žene u krajoliku”. I stupanj redukcije pojedinosti na Josipovu licu tipičan je za našeg slikara („Oplakivanje” u zb. Coin, Venecija, na primjer), no možda je svako morelijansko dokazivanje u ovom slučaju zaista suvišno.³

Nešto je problematičniji slučaj drugog prijedloga što ga ovdje predlažem, premda ga de visu nisam doživio, nego samo jednom, u hitnji, otrag mnogo godina. To je ovaj „Ecce homo” ili „Izmučeni Krist” iz zbirke Župnog ureda u Milni na Braču. Mogu ga zasada ilustrirati samo u veoma lošoj fotografiji, a jasno je da će i

³ F. L. Richardson, n. dj., sl. 14, 209, 103.

Andrija Medulić, Ecce Homo, Milna, Župna crkva

ovo djelo restauracijom mnogo dobiti. Ono svakako sada pokazuje stanovite crtačke nedostatke u dijelovima otraga sputanih ruku, no dobro znamo da crtež nije bio jaka strana ovog autodidakta, i da mu, na neki način, nije ni trebao. Naš prijedlog se ne samo tipološki nego i slikarski oslanja na uporno ponavljani lik Krista koji se javlja već na „Kristu pred Pilatom” u mletačkoj Accademiji (oko 1550-53. prema Richardsonu), na istom motivu u Stocholmu, na pali u San Sebastiano u Veneciji (1557), na drezdenschom „Oplakivanju” (oko 1555-57), pa ponovno na „Kristu pred Pilatom” iz kasnog vremena, itd. Upravo taj stalno ponavljani tip Krista, pa opuštenost čitavog lika i meka sumarna modelacija „bez anatomije” tipične su za našeg samouka, školovanog na Parmigianinovim bakropisima.⁴

⁴ F. L. Richardson, n. dj., sl. 144, 170, 217

Andrija Medulić, Bogorodica sa djetetom, Sv. Ivanom Krsiteljem i donatorom, Zagreb, Strossmayerova galerija

Ali do restauriranja ove slike i boljeg uvida u njenu kromatiku i potez kista, treba ovu atribuciju ipak smatrati samo potencijalnom, već i zbog dodira s „Ecce Homo” od Parisa Bordona u padovanskoj katedrali i u privatnom posjedu u Trevisu, koje je Parisu pripisala G. Marini–Canova.⁵

Možda nije na odmet i na ovom mjestu još jednom objaviti malu sličicu „Bogorodice sa sv. Ivanom i donatorom” (papir na drvu, 14 x 16,8 cm) koja se u Strossmayerovoj galeriji u Zagrebu s pravilnom atribucijom Andriji Meduliću nalazi od 1883, tj. od donacije biskupa Strossmayera. Objavio ju je nedavno kustos galerije Đuro Vandura, rekonstruiravši ujedno njen „curriculum.”⁶ Objavljena 1909. od V. Lunačeka s atribucijom Meduliću, pala je od 1911. u zaborav i u depo galerije. Kad je nedavno izvučena iz depoa i izložena, bilo je jasno da je pred nama jedno malo, ali autentično djelo ovog Schiavona. Kao što Đuro Vandura točno primjećuje srodnosti s tipološkim i stilskim oznakama našeg slikara čine suvišnim svaku moreli-jansku argumentaciju.

⁵ G. Marini-Canova, n. dj. sl. 257, 258.

⁶ Đ. Vandura, Jedan Medulić iz zaborava, „Oklo” 9-23. X 1986, Zagreb.

Andrija Medulić, Filomen i Baukida, Rijeka, privatno vlasništvo

Nažalost, u nečistatku bolje fotografije, samo ćemo usput na ovom mjestu spomenuti ovaj mitološki prizor „Filomena i Baukide” iz privatnog posjeda u Rijeci (vl. Marija Šilović). Sve na njoj ukazuje na našeg Medulića, ali nažalost možemo ga zasada objaviti samo u ovom teškom stanju prije restauracije. S obzirom na sumarnu izvedbu, slika zacijelo pripada kasnom razdoblju našeg slikara, oko 1560. godine. Morfološke su dodirne točke sa slikama u S. Maria del Carmine u Veneciji.⁷

Problem Medulićevih početaka lijepo je obrazložila i Paola Rossi u spomenutoj recenziji: „Lorenzo morì a Venezia (dopo il 12 dicembre 1526 e prima del 5 gennaio successivo), forse troppo presto perchè lo Schiavone potesse aver studiato con lui, come scrive lo stesso Richardson, e del fratello Giovanni Pietro nessuna opere certa non si conosce; sia, soprattutto, perchè, collocare gli inizi del Dalmata nell’ambito di una cultura giorgionesca, pur veneta di qualche apertura verso esempi di Italia Centrale, ma sempre provinciale, non spiega e anzi, al mio parere,

⁷ F. L. Richardson, n. dj., sl. 192, 194, 196, 197.

Andrija Medulić, Krunjenje trnovom krunom, drvorez po Ticianu

cibtrasta proprio con l'aggancio parmigianinesco che rivela un punto di partenza 'moderno' di matrice manieristica. . ."⁸

Ostaje, naravno, otvoren problem u koliko su likovi „Venecije” i „Rima” objavljeni od Richardsona dovoljni da ispune prazninu koja u Medulićevoj biografiji i umjetničkoj djelatnosti zijeve između njegova dolaska u Veneciju ili možda Feltre.

Ali u vezi s Andrijom Medulićem javlja se još jedan problem povezan s njegovim drvrezom „Krunjenje trnovom krunom”, što ga, potpisanog siglom AM, objavljuje Richardson (br. 185) kao okrenutu verziju drvoreza sačuvanog samo u jednom primjerku u Berlinu (Kupferstichkabinett), a koji i Richardson i Karpinski

⁸ Što bi isključilo hipotetično naukovanje kod Lorenza, pa i Giovannija Pietra Luzzza, pogotovo u Zadru. Ukoliko ne pretpostavimo da se Andrija rodio na samom početku roka postavljenog od Richardsona, tj. oko 1510, a uz to i kasni odlazak Lorenza Luzzza iz Zadra, od kojega je Ivo Petricoli nedavno identificirao u Zadru jedno lijepo „Uznesenje Marijino”. Pretpostavimo li raniji odlazak mladog Andrije u Veneciju i naukovanje na lagunama baš kod Lorenza, ili kod Giovannija Pietra u Feltre, u neprilici smo zbog pomanjkanja radova, odnosno zbog očitih kasnih i osrednjih kopija Parmigianinovih bakropisa. *G. Gamulin, Vraćajući se Meduliću, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 23, Split 1983, str. 245-250; vidi i P. Rossi, n. dj., str. 78.*

Majstor Triptiha Sv. Martina, Krunjenje trnovom krunom,
Venecija, nekad zbirka Sonino

smatraju izvornim Medulićevim djelom. Rosand i Muraro, naprotiv, originalom smatraju monogramiranu verziju objavljenu od Richardsona. Ali bez obzira na tu kontroverzu, možda je vrijedno ovom prilikom objaviti „Krunjenje trnovom krunom” (52x49), nekad u zbirci Sonino (Venecija), rađeno prema berlinskom drvorezu, ali sa znatnim preinakama. Ono se zato u mnogočemu i razlikuje od monogramiranog drvoreza. Prema Richardsonu ovaj Medulićev drvorez rađen je kao slobodna varijacija poznatog Ticianovog „Krunjenja trnovom krunom” u Louvreu uz postojeću mogućnost da su i drvorez i slika iz zbirke Sonino nastale prema nekom drugom predlošku. Ova posljednja, naime, nije slikana u inverziji.

Radio ju je jedan „madoner”, Italokrećanin s Krete, očito još primitivan i naivan, koji se upravo nalazio u razdoblju prelaska na zapadnu ikonografiju i slikarsku maniru; ali dovoljno genijalan i „lud” u ovom svom hibridnom djelu. Ono nije osamljeno, a prema „nomenklaturi” Lionella Puppija, nazivamo ga još uvijek „Maestro del trittico di San Martino”. Pored primitivnih dijelova ima, osobito na

liku Krista, izvanrednih manirističkih momenata, a pitanje je pripadaju li ti momenti istoj ili nekoj drugoj ruci. U njegovom opusu (koji će uskoro trebati obraditi i problematizirati) strše i djela visoke i bizarne, ali uvijek hibridne kvalitete, kao što je „Sv. Jerolim” nekad u zbirci Sonino u Veneciji, i još bolje i koherentnije (i čuderno zagonetno) „Oplakivanje” iz iste zbirke, pa „Kalvarija” iz Narodnog muzeja u Beogradu (radena prema Raspeću Battiste Franca u British Museumu u Londonu), pa opet „Uskrsnuće” Sonino, pa „Čudo u Kani” prema Tintoretu u Muzeju u Cetinju, ali i „Bogorodica sa sv. Margaritom, Magdalenom i Cecilijom”, u nepoznatom vlasništvu, na kojoj dva anđelčića možda skrivaju, ako i ne otkrivaju zagonetku ovog neznanog, neujednačenog slikara, situiranog između kasnog bizantinizma i manirizma.⁹

⁹ *L. Puppi*, *Il Greco Giovane e altri pittori „Madonneri” di maniera italiana a Venezia nella seconda metà del Cinquecento*, „Prospetive” 26-27, Milano 1963; *F. L. Richardson*, n. dj., sl. 185 (br. kat. 130. na str. 106); *C. Karpinski*, *Some Woodcats after Early Designs of Titian*, *Zeitschrift für Kunstgeschichte*, 1976, XXXIX, str. 259-74; *D. Rosand and M. Muraro*, *Titian and the Venetian Woodcats*, Washington 1976.

ANCORA SU MEDULIĆ

G. Gamulin

L'autore attribuisce al pittore manierista Andrija Medulić Schiavone il dipinto „Giuseppe e la moglie di Putifarre” nella Galleria Benko Horvat e la „Madonna col Bambino, S. Giovanni e un donatore” della Galleria Strossmayer a Zagabria. Sempre allo stesso pittore l'artista attribuisce l'Ecce homo della parrocchiale di Milna sull'isola di Brač e un Filemone e Bauci di Fiume (Rijeka, proprietà privata). In fine l'autore pubblica un'icona del Maestro del trittico di S. Martino, l'„Incoronazione con la corona di spine” la cui esecuzione fu chiaramente influenzata da una silografia del Medulić sullo stesso tema.